

УДК 336.719: 316.346.2

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/2-100-12>

Бабич І. В.

кандидат хімічних наук, незалежний дослідник

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7159-6046>

Тодоров П. А.

Черкаський державний технологічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1352-507X>

ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

В статті розглянуто проблематику розвитку жіночого підприємництва в світі, в країнах Європи та в Канаді. З'ясовано, що підприємницька активність жінок хоча і підвищується протягом останніх років, але все ще нижча ніж у чоловіків. Уряди країн визнають, що залучення жінок до підприємницької діяльності може принести суттєву вигоду економіці, і це спонукає до розробки відповідних державних політик і програм підтримки. Державні політики спрямовані на покращення доступу жінок до фінансових ресурсів, посилення інституційної, освітньої та інформаційної підтримки. З'ясовано, що реалізація державних політик в сфері жіночого підприємництва призводить до позитивних результатів та зменшення гендерної нерівності в економічній, соціальній та освітній сферах.

Ключові слова: гендерна рівність, жінка-підприємиця, малий та середній бізнес, підприємництво, самозайнятість.

Постановка проблеми. Проблематика розвитку жіночого підприємництва останнім часом набуває все більшої популярності, особливо в контексті досягнення країнами Цілей сталого розвитку до 2030 р. Зокрема, Цілі 5 «Гендерна рівність», одним з основних завдань якої є забезпечення повноцінної та ефективної участі жінок на всіх рівнях прийняття рішень, в тому числі, економічному житті, а також Цілі 8 «Гідна праця та економічне зростання», досягнення якої можливе також через розвиток підприємництва, малого та середнього бізнесу креативності, інновацій, створення гідних робочих місць тощо [1]. В той же час, як свідчать нещодавні міжнародні дослідження жінки все ще залишаються менш активними в підприємницькій сфері ніж чоловіки. Так, наприклад, за результатами Global Entrepreneurship Monitor (2023) на сьогодні є лише п'ять економік з сорока п'яти, в яких кількість жінок, які започатковують або керують новим бізнесом, більша ніж чоловіків (Китай, Колумбія, Еквадор, Таїланд, Литва), і лише в Ізраїлі відсоток жінок, які є власницями бізнесу, відповідає відсотку чоловіків (в інших 44 країнах жінок-власниць бізнесу менше ніж чоловіків) [2].

Якщо говорити конкретно про Європу, то за статистичними даними жінки тут складають 52% населення [3], з яких лише 34,4% самозайнятих працівників – жінки, в 14% стартапів очолюють жінки-підприємці [4]. Європа продовжує відставати від інших регіонів світу за часткою венчурного капіталу та інших приватних інвестицій, які отримують жінки. Рівень підприємницької активності серед європейських жінок також низький – 5,7% порівняно із середнім показником 11% у решті світу [5].

Така ситуація виникає тому, що жінки, порівняно з чоловіками, стикаються з більшими перешкодами майже в усіх сферах економічної діяльності. Серед основних проблем, що перешкоджають жіночому підприємству виділяють наступні: доступ до капіталу, бар'єри для нетворкінгу, законодавчі та регуляторні перешкоди, суспільні норми та гендерні стереотипи, психологічні виклики [6].

Зазначені проблеми призводять до того, жінки-підприємці, як правило, займаються підприємством у менших масштабах та представлені

в галузях з найменшою рентабельністю, а майже половина з них працюють у секторі гуртової та роздрібною торгівлі, а кожна п'ята – у секторі урядування та надання соціальних послуг (найменш інвестиційно привабливі сектори). В сфері ІКТ лише 2,7% жінок (4,7% чоловіків) починають власний бізнес і лише 15% засновників технічних стартапів є жінки [5].

В той же час, останні оцінки свідчать, що якби гендерний розрив у підприємстві був усунутий, світовий ВВП міг би зрости на 2% або на 1,5 трлн. дол. США [7], що свідчить про перспективність розвитку жіночого підприємства в будь-якій країні, і вимагає розробки та реалізації відповідних державних політик в цьому напрямку.

На думку Європейського інституту інновацій та технологій (European Institute of Innovation and Technology), «жінки є найбільш невикористаним підприємницьким та лідерським потенціалом у Європі» [8].

Три віце-президентки Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) стверджують, що: «необхідно приділяти більше уваги підтримці жінок-підприємців – і не лише тому, що це етично і соціально правильно. Виграш того вартий. Надання жінкам рівних можливостей може створити 160 трлн дол. США багатства завдяки кращому використанню людських навичок» [9]. Результати досліджень свідчать, що незважаючи на те, що жінки отримують менше половини інвестиційного капіталу ніж чоловіки, компанії засновані жінками приносять вдвічі більше доходу на вкладений долар [10].

Треба зазначити, що ще в 2013 р. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) розробила принципи гендерної рівності для освітньої сфери, сфери зайнятості та підприємництва, де зазначена необхідність зменшення гендерного розриву у підприємницькій діяльності шляхом:

– розробки належних заходів реагування на прогалини та недоліки ринку, включаючи: політику зменшення бар'єрів для жіночого підприємництва, адміністративного навантаження на фірми та надмірних регуляторних обмежень; політику, спрямовану на підтримку зростання фірм, інтернаціоналізації та інновацій; підтримку розробки та впровадження інформаційних кампаній, навчальних програм, наставництва, коучингу та мереж підтримки;

– забезпечення рівного доступу до фінансування для жінок-підприємниць та чоловіків через полегшення доступу до фінансування життєздатних підприємств; впровадження заходів для покращення ставлення фінансових установ; підвищення обізнаності про джерела та інструменти фінансування серед жінок-підприємниць; заохочення жінок приєднуватися до мереж бізнес-ангелів або венчурних компаній [11].

Просуваючи зазначені принципи ОЕСР відіграла важливу роль у перетворенні жіночого підприємництва на глобальний пріоритет управління в G20 та G7. ОЕСР підтримує роботу G20 спрямовану на вирішення важливих гендерних наслідків для участі жінок у МСП та підприємстві, зокрема, усуваючи бар'єри доступу до фінансів та фінансової грамотності. ОЕСР підтримала підготовку Дорожньої карти G7 для гендерно-чутливого економічного середовища. G7 доручила ОЕСР стежити за прогресом у просуванні жіночого підприємництва [7].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В роботі використано стратегічні та програмні документи, нормативно-правову базу, результати міжнародних досліджень, статистичні та аналітичні дані в сфері жіночого підприємництва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні багато країн активно впроваджують зазначені принципи, напружують відповідну нормативно-правову базу, розбудовують бізнес-мережі, реалізують програми підтримки, що в комплексі призводить до зменшення гендерного розриву в сфері підприємництва та малого і середнього бізнесу. Вивчення передового досвіду в сфері розвитку жіночого підприємництва є важливим в контексті євроінтеграційних процесів в Україні, а також досягнення країною Цілей сталого розвитку до 2030 р.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є вивчення особливостей розвитку жіночого підприємництва в країнах-державках Європейського Союзу та інших передових країнах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розуміючи існуючі проблеми та перспективи зазначені вище Європейська комісія сприяє розширенню економічних прав і можливостей жінок та жіночому підприємству. В першу чергу, в ЄС розроблено низку нормативно-правових актів в сфері економічної самостійності жінок і розвитку жіночого підприємництва, серед яких наступні:

– Директива 79/7/ЄС від 19.12.78 р. про поступове впровадження принципу рівного ставлення до чоловіків і жінок у питаннях соціального забезпечення;

– Директива 2006/54/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 5 липня 2006 р. про реалізацію принципу рівних можливостей та рівного ставлення до чоловіків і жінок у питаннях зайнятості та професійної діяльності;

– Директива 2010/41/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 7 липня 2010 р. про застосування принципу рівного ставлення до чоловіків і жінок, які займаються самозайнятою діяльністю, та про скасування Директиви Ради 86/613/ЄЕС;

– Резолюція Європейського парламенту від 13 вересня 2011 р. про жіноче підприємство на малих і середніх підприємствах (2010/2275(INI));

– Резолюція Європейського парламенту від 19 січня 2016 р. про зовнішні фактори, які є перешкодами для європейського жіночого підприємництва (2015/2111(INI));

– Резолюція Європейського парламенту від 3 травня 2022 р. щодо досягнення економічної незалежності жінок через підприємництво та самозайнятість (2021/2080 (INI)) та інші.

Комісія підтримує декілька інструментів та ініціатив, які орієнтовані виключно на жінок-підприємниць [12]. В першу чергу, треба зазначити, що запущено загальноєвропейську онлайн-платформу WEgate (<https://www.wegate.eu/>), яка об'єднує всі ініціативи з підтримки жіночого підприємництва в одну платформу, присвячену жінкам-підприємницям та їхнім потребам, пов'язаним із започаткуванням, фінансуванням та управлінням бізнесом. Метою цієї ініціативи є створення хабу для об'єднання жінок-підприємниць з організаціями підтримки на місцевому, регіональному, національному та європейському рівнях, таким чином полегшуючи їм доступ до наставництва та бізнес-мереж по всій Європі.

Європейська мережа підприємств (EEN) [13] має спеціальну групу експертів, що працюють над жіночим підприємством, яка об'єднує численні партнерські організації в різних країнах Європи та за її межами. Група підключає жінок-підприємниць до діяльності мережі з підтримки бізнесу та інновацій та надає конкретні послуги, такі як бізнес-партнерство, доступ до іноземних ринків, співпраця з місцевими мережами, а також доступ до фінансування ЄС.

Європейська спільнота жінок-бізнес-ангелів та жінок-підприємниць (The European Community of Women Business Angels and women entrepreneurs) – ініціатива, що фінансується Європейським парламентом, метою якої є підтримка жінок-підприємниць у доступі до альтернативних джерел фінансування [14]. Основними завданнями спільноти є підвищення обізнаності бізнес-ангелів, навчання жінок, які б хотіли стати бізнес-ангелами, та допомоги жінкам-підприємницям презентувати свої бізнес-ідеї потенційним інвесторам [15].

Європейська мережа сприяння жіночому підприємству (The European network to promote women's entrepreneurship, WES) – політична мережа, до якої входять члени з 31 європейської країни (країни ЄС, Ісландія, Норвегія та Туреччина). Делегати представляють національні уряди та установи. Вони відповідають за заохочення та підтримку жіночого підприємництва на національному рівні. Члени мережі надають поради, підтримку, інформацію та контакти щодо існуючих заходів підтримки жінок-підприємниць, а також допомагають визначити передовий досвід [15].

Європейська мережа амбасадорів жіночого підприємництва (The European network of female entrepreneurship ambassadors), яка була створена у 2009 р. Мета амбасадорів – виступати прикладом для наслідування, розповідаючи свою історію, підвищуючи обізнаність та заохочувати підприємництво, як варіант кар'єри для жінок різного віку [15].

Активна політика в сфері жіночого підприємництва у Великобританії призвела до певного прогресу. Так, результати звіту Rose Review Progress Report за 2023 р. свідчать, що у Великобританії на сьогодні спостерігається позитивна динаміка щодо темпів зростання жіночого підприємництва. Так, в 2023 р. трохи більше 20% усіх нових компаній були засновані жінками, що на 3% більше ніж в 2018 р. В 2022 р. жінки у Великій Британії заснували понад 150000 нових компаній,

що вдвічі більше ніж в 2018 р. Близько 10% жінок в економіці Великої Британії були підприємцями на ранніх стадіях у 2022/23 р., порівняно з приблизно 12% чоловіків. Це включає володіння або управління бізнесом, якому менше трьох з половиною років. Це означає, що приблизно 2 з 5 підприємців у Великій Британії були жінками (44%), порівняно з приблизно 1 з 3 у 2018/19 р. [16].

Активну увагу розвитку жіночого підприємництва уряд Великої Британії почав приділяти з 2018 р., розпочавши з детального огляду цієї проблеми, запропонувавши Е. Роуз очолити та провести незалежне дослідження, зокрема, оцінити стан та перспективи розвитку жіночого підприємництва в країні, а також вивчити основні бар'єри з якими стикаються жінки, які починають та розвивають бізнес.

У першому оглядовому звіті, опублікованому в березні 2019 р., зазначалося, що «до 250 млрд фунтів стерлінгів нової вартості може бути додано до економіки Великої Британії, якщо жінки почнуть і масштабуватимуть новий бізнес з тією ж швидкістю, що й чоловіки у Великій Британії» [17].

На основі цього уряд Великої Британії оголосив про амбітні цілі щодо збільшення кількості жінок-підприємниць удвічі до 2030 р., що становить майже 600 тис. додаткових підприємств, що очолюються жінками. Уряд також погодився співпрацювати з Е. Роуз та іншими партнерами з приватного сектору для просування восьми запропонованих ними ініціатив [18]:

Ініціатива 1. Сприяти більшій прозорості розподілу фінансування у Великій Британії за допомогою нового Кодексу про інвестування і жінок-підприємниць, який передбачає, що фінансові установи зобов'язуються відстежувати гендерний розподіл свого фінансування.

Ініціатива 2. Запуск нових інвестиційних інструментів для збільшення фінансування, яке спрямовується на жінок-підприємниць.

Ініціатива 3. Заохочення інституційних та приватних інвесторів у Великій Британії до подальшої підтримки та інвестування в жінок-підприємниць.

Ініціатива 4. Переглянути існуючі та створити нові банківські продукти, орієнтовані на підприємців, які мають обов'язки по догляду за сім'єю.

Ініціатива 5. Покращення доступу до професійної експертизи шляхом розширення програм з підприємництва та експертизи.

Ініціатива 6. Розширення існуючих можливостей наставництва та налагодження зв'язків.

Ініціатива 7. Прискорити розробку та впровадження курсів, пов'язаних з підприємництвом, у школах та коледжах.

Ініціатива 8. Створення центру «перша зупинка для підприємців», з метою підвищення інформаційних можливостей підприємців.

Rose Review 2019 р. виявило значні проблеми щодо доступу жінок-підприємниць до фінансових ресурсів, зокрема і венчурних інвестицій. Так, дослідження показало, що на кожен 1 фунт стерлінгів венчурних інвестицій лише 1 пенс йде на жіночі команди засновників бізнесу [18]. Це сприяло розробці Кодексу «Інвестицій у жінок», що представляє собою зобов'язання підтримувати розвиток жіночого підприємництва у Великобританії шляхом покращення доступу жінок-підприємниць до інструментів, ресурсів та фінансів із сектору фінансових послуг [19].

До основних зобов'язань підписантів Кодексу відносяться наступні:

1. Призначити члена команди вищого керівництва, відповідального за підтримку рівності.

2. Надавати дані до галузевого органу, призначеного Міністерством підприємництва та торгівлі, для щорічного публікування на узагальненій та анонімованій основі.

3. Запровадити внутрішні практики для покращення доступу жінок-підприємниць до фінансування, необхідного для започаткування та розвитку успішного бізнесу [19].

Відповідно до річного звіту 2024 р., на сьогодні в країні понад 250 підписантів Кодексу, які управляють активами на суму понад 1 трильйон фунтів стерлінгів. На підписантів Кодексу припадає 47% угод венчурного капіталу (VC) і 40% ангельських інвестиційних груп Асоціації бізнес-ангелів Великобританії [20].

Однією з важливих ініціатив щодо підтримки розвитку жіночого підприємництва є створення Invest in Women Hub [21], яка має на меті сформувати надійне джерело інформації, в першу чергу, щодо можливостей фінансування створення або розвитку бізнесу. Зазначений Хаб є неурядовою організацією, яким керує Рада з інвестування в жінок-підприємниць. Рада з інвестування в жінок-підприємців, яка керує Хабом, є добровільним колективом, створеним у 2019 р. для заохочення та підтримки жінок у бізнесі, до складу якого входять такі організації, як Британський бізнес-банк, Diversity VC, Goldman Sachs, KPMG, NatWest та UBS.

Ресурси на Хаб були адаптовані для трьох етапів життєвого циклу бізнесу: Початок (Start), Розвиток (Grow), Масштабування (Scale). Start пропонує все, що потрібно знати, щоб запустити свій бізнес, Grow допомагає жінкам-засновницям дізнатися, як зробити наступний крок до розвитку свого бізнесу, а Scale пропонує детальну інформацію про те, як прискорити розвиток бізнесу. Invest in Women Hub включає розділи, присвячені ресурсам, новинам та подіям. Він також містить інструмент «Знайти постачальника фінансів», який дозволяє підприємцям легко знаходити фінансових партнерів для кожного етапу життєвого циклу бізнесу, включаючи бізнес-інкубатори, акселератори та венчурний капітал.

Важливу роль у розвитку жіночого підприємництва в Великій Британії також відіграють організації, асоціації, платформи, які працюють в цій сфері шляхом надання освітньої, інформаційної, фінансової, комунікаційної підтримки. Зокрема, це – British Association of Women Entrepreneurs (www.bawe-uk.org/), AllBright Collective (www.allbrightcollective.com/), AccelerateHER (www.accelerateher.co.uk/), Anglia Capital Group (www.angliacapitalgroup.co.uk/), Enter the Arena (www.enterthearena.co.uk/), Everywoman (www.everywoman.com/), Female Founder Finance (<https://femalefounder.finance/>), Fund Her North (www.fundhernorth.com/), Women in Innovation (<https://iuk-business-connect.org.uk/>), Norwich Business Women's Network (www.nbwn.co.uk/) та багато інших. Інформація про ці та інші організації також розміщена на Invest in Women Hub.

В Канаді проблемі жіночого підприємництва приділяється значна увага в зв'язку з значною гендерною нерівністю в сфері бізнесу, так менше жінок ніж чоловіків є власницями малого та середнього бізнесу (18,4% в 2023 р.), жінки в більшій мірі стикаються з бар'єрами в доступі до капіталу [22]. В зв'язку з цим, в країні розроблена та реалізується Стратегія жіночого підприємництва

(Women Entrepreneurship Strategy, WES), яка має на меті розширення можливостей жінок для започаткування та масштабування бізнесу, а також передбачає за для цього фінансування у розмірі біля 7 млрд дол. США [23]. Стратегія жіночого підприємництва в Канаді спрямована на розвиток таких чотирьох напрямів:

- допомога у зростанні бізнесу шляхом наставництва та розвитку навичок;
- розширення доступу до капіталу;
- покращення доступу до федеральних програм бізнес-інновацій;
- розширення доступу до даних і знань шляхом створення Центру для жінок-підприємців для доступу до інформації, даних і передового доступу [24].

Однією з ініціатив в рамках WES є Inclusive Women Venture Capital Initiative що реалізується Міністерством інновацій, науки та економічного розвитку Канади, метою якої є фінансування проєктів, спрямованих на зміцнення та побудову більш інклюзивного венчурного середовища для канадських жінок [25]. Основною причиною цього є існування бар'єрів в екосистемі венчурного капіталу для жінок-підприємців, так у всьому світі в 2020 р. стартапи, які очолюються жінками, отримали всього лише 2,3% венчурного фінансування, а в Канаді в 2021 р. жінки становили 19,4% партнерів венчурних компаній. Саме з метою подолання зазначеного бар'єру в 2021 році було виділено 15 млн дол. США для фінансування некомерційних організацій, які реалізують проєкти з розширення представництва жінок-підприємниць у канадській індустрії венчурного капіталу [25].

Крім цього, було створено Фонд кредитування жіночого підприємництва у розмірі 55 млн дол. США в 2021 р. В рамках цієї ініціативи передбачено надання кредитів на суму до 50 тис. дол. США жінкам-підприємцям через такі організації, як The Women's Enterprise Organizations of Canada (WEOC); The National Aboriginal Capital Corporations Association (NACCA); The Northumberland Business Development Assistance Corp; Coralus, formerly SheEO; Evol [26].

Задля зміцнення потенціалу екосистеми підприємництва та усунення прогалин у послугах для жінок-підприємниць створено Фонд екосистеми WES через який інвестовано для цих цілей біля 100 млн дол. США [27].

Четвертою ініціативою є Хаб знань з жіночого підприємництва (Women Entrepreneurship Knowledge Hub, www.wekh.ca), на створення якого в 2018 р. було виділено біля 8,62 млн дол. США Університету Торонто Метрополітен, а також 5 млн дол. США в 2021 р. та 3,8 млн дол. США в 2023 р. на підтримку роботи Хабу. WEKH

складається з 10 регіональних центрів та має понад 300 партнерів, які беруть участь у створенні більш інклюзивного та сприятливого середовища для розвитку жіночого підприємництва в Канаді [28].

Основними напрямками діяльності Хабу є:

- збір, аналіз та поширення інформації, та/або просування досліджень з питань жіночого підприємництва;
- підтримка та обмін кращими практиками та знаннями серед жіночих організацій підтримки бізнесу;
- звітування про прогрес жінок-підприємниць у Канаді, включаючи огляд підтримки жінок в екосистемі канадського підприємництва [28].

Щоб оцінити ефективність WES, Хаб знань з жіночого підприємництва щорічно досліджує динаміку розвитку цього виду підприємництва та публікує результати впливу Стратегії жіночого підприємництва у відповідних звітах.

Про позитивний вплив Стратегії можуть свідчити результати статистичних досліджень щодо стану підприємницької діяльності в 2023 р. Так, спостерігається тенденція до збільшення частки МСП, які належать жінкам з 17,7% у першому кварталі 2023 р. до 19,1% у четвертому кварталі [29].

Крім цього, треба зазначити, що в Канаді використовуються інноваційні підходи для поширення підтримки розвитку підприємництва, в тому числі жіночого. В першу чергу, це – надання допомоги жінкам-підприємцям у інтегруванні нових технологій у свій бізнес шляхом розповсюдження цифрових інструментів та навчальних матеріалів, проведення семінарів, консультацій з IT та іншими спеціалістами, нетворкінгових сесій тощо [23].

Висновки. Як бачимо, на сьогодні в світі спостерігається стійка тенденція до зрушень у ландшафті підприємництва в бік розвитку жіночого підприємництва. Однією з причин підвищеної уваги до цієї проблематики є зростаюча увага до гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, в тому числі в економічній сфері. Суспільство та уряди починають визнавати потенціал і можливості жінок, а отже розробляти та реалізовувати політики в сфері розвитку жіночого підприємництва, формувати відповідне інклюзивне підприємницьке середовище спільними зусиллями уряду, банківських та фінансових установ, освітніх та дослідницьких інститутів, неурядових організацій, лідерів галузі та інших зацікавлених сторін. Низка ініціатив з підтримки жіночого підприємництва, які вже реалізуються в країнах Європи та Північної Америки, свідчать про їх ефективність та позитивний вплив на поширення цього феномена в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Цілі сталого розвитку. United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>
2. Global Entrepreneurship Monitor 2023/2024 Global Report: 25 Years and Growing. London: GEM, 2023.
3. Gender statistics. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_statistics
4. Women's employment in the EU. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20200306-1>
5. Global Entrepreneurship Monitor 2022/23 Women's Entrepreneurship Report. London: GEM, 2023.
6. Unlocking Potential: Addressing Challenges in Women Entrepreneurship Policy for a Sustainable Future. URL: <https://www.msm.nl/news-events-and-blogs/blog/addressing-challenges-in-women-entrepreneurship-policy-for-sustainable-future>
7. The Pursuit of Gender Equality: An Uphill Battle. OECD Publishing. Paris. 2017. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264281318-en>
8. European Institute of Innovation and Technology Women Entrepreneurship and Leadership. URL: <https://eit.europa.eu/women-entrepreneurship-and-leadership>

9. Women entrepreneurs are our best opportunity. URL: <https://www.eib.org/en/stories/investment-in-women-entrepreneurs>
10. Why Women-Owned Startups Are a Better Bet. URL: <https://www.bcg.com/publications/2018/why-women-owned-startups-are-better-bet>
11. 2013 OECD Recommendation of the Council on Gender Equality in Education, Employment and Entrepreneurship. OECD Publishing Paris, 2017. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264279391-en>
12. Women entrepreneurs. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/learn-and-plan-entrepreneurship/women-entrepreneurs_en
13. Enterprise Europe Network. URL: <https://een.ec.europa.eu/>
14. Short presentation of Women Business Angels projects. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/21166>
15. Support tools and networks for women. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/learn-and-plan-entrepreneurship/women-entrepreneurs/support-tools-and-networks-women_en
16. The Alison Rose Review of Female Entrepreneurship. Progress Report 2023.
17. The Alison Rose Review of Female Entrepreneurship. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5c8147e2e5274a2a595bb24a/RoseReview_Digital_FINAL.PDF
18. The Alison Rose Review of Female Entrepreneurship: government response. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5c814ef140f0b6368a9d898d/Government_Response_to_Alison_Rose_Review_of_Female_Entrepreneurship_PDF_1.2_final.pdf
19. About the Investing in Women Code. URL: <https://www.british-business-bank.co.uk/about/our-values/investing-in-women-code/code>
20. Investing in Women Report 2024. URL: <https://www.british-business-bank.co.uk/about/our-values/investing-in-women-code/code>
21. Invest in Women Hub. URL: <https://iiwhub.com/about/who-we-are/>
22. State of Women's Entrepreneurship in Canada 2024 Report: Preliminary Findings. URL: <https://wekh.ca/research/state-of-womens-entrepreneurship-in-canada-2024-report-preliminary-findings-2/>
23. Women Entrepreneurship Strategy. URL: <https://ised-isde.canada.ca/site/women-entrepreneurship-strategy/en>
24. Government of Canada Launches Women Entrepreneurship Strategy. URL: <https://smallbusinessbc.ca/article/government-of-canada-launches-women-entrepreneurship-strategy/>
25. WES Inclusive Women Venture Capital Initiative. URL: <https://ised-isde.canada.ca/site/women-entrepreneurship-strategy/en/wes-inclusive-women-venture-capital-initiative>
26. Women Entrepreneurship Loan Fund. URL: <https://ised-isde.canada.ca/site/women-entrepreneurship-strategy/en/women-entrepreneurship-loan-fund>
27. WES Ecosystem Fund. URL: <https://ised-isde.canada.ca/site/wes-ecosystem-fund/en>
28. Women Entrepreneurship Knowledge Hub. URL: <https://ised-isde.canada.ca/site/women-entrepreneurship-strategy/en/women-entrepreneurship-knowledge-hub>
29. Private sector business counts by majority ownership, fourth quarter of 2023. Statistics Canada. 2023. DOI: <https://doi.org/10.25318/3310072301-eng14>
30. Private sector business counts by majority ownership, first quarter of 2023. Statistics Canada. 2023. URL: <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=3310063301>

References:

1. Tsili staloho rozvytku. United Nations Development Programme. Available at: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>
2. GEM (Global Entrepreneurship Monitor) (2023). Global Entrepreneurship Monitor 2023/2024 Global Report: 25 Years and Growing. London: GEM.
3. Gender statistics. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_statistics
4. Women's employment in the EU. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20200306-1>
5. GEM (Global Entrepreneurship Monitor) (2023). Global Entrepreneurship Monitor 2022/23 Women's Entrepreneurship Report
6. Unlocking Potential: Addressing Challenges in Women Entrepreneurship Policy for a Sustainable Future. Available at: <https://www.msm.nl/news-events-and-blogs/blog/addressing-challenges-in-women-entrepreneurship-policy-for-sustainable-future>
7. OECD (2017). The Pursuit of Gender Equality: An Uphill Battle, OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264281318-en>
8. European Institute of Innovation and Technology Women Entrepreneurship and Leadership. Available at: <https://eit.europa.eu/women-entrepreneurship-and-leadership>
9. Women entrepreneurs are our best opportunity. Available at: <https://www.eib.org/en/stories/investment-in-women-entrepreneurs>
10. Why Women-Owned Startups Are a Better Bet. Available at: <https://www.bcg.com/publications/2018/why-women-owned-startups-are-better-bet>
11. OECD (2017). 2013 OECD Recommendation of the Council on Gender Equality in Education, Employment and Entrepreneurship, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264279391-en>
12. Women entrepreneurs. Available at: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/learn-and-plan-entrepreneurship/women-entrepreneurs_en
13. Enterprise Europe Network. Available at: <https://een.ec.europa.eu/>
14. Short presentation of Women Business Angels projects. Available at: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/21166>
15. Support tools and networks for women. Available at: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/learn-and-plan-entrepreneurship/women-entrepreneurs/support-tools-and-networks-women_en
16. The Alison Rose Review of Female Entrepreneurship. Progress Report 2023.
17. The Alison Rose Review of Female Entrepreneurship. Available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5c8147e2e5274a2a595bb24a/RoseReview_Digital_FINAL.PDF
18. The Alison Rose Review of Female Entrepreneurship: government response. Available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5c814ef140f0b6368a9d898d/Government_Response_to_Alison_Rose_Review_of_Female_Entrepreneurship_PDF_1.2_final.pdf
19. About the Investing in Women Code. Available at: <https://www.british-business-bank.co.uk/about/our-values/investing-in-women-code/code>
20. Investing in Women Report 2024. Available at: <https://www.british-business-bank.co.uk/about/our-values/investing-in-women-code/code>
21. Invest in Women Hub. Available at: <https://iiwhub.com/about/who-we-are/>

22. State of Women's Entrepreneurship in Canada 2024 Report: Preliminary Findings. Available at: <https://wekh.ca/research/state-of-womens-entrepreneurship-in-canada-2024-report-preliminary-findings-2/>
23. Women Entrepreneurship Strategy. Available at: <https://ised-isde.canada.ca/site/women-entrepreneurship-strategy/en>
24. Government of Canada Launches Women Entrepreneurship Strategy. Available at: <https://smallbusinessbc.ca/article/government-of-canada-launches-women-entrepreneurship-strategy/>
25. WES Inclusive Women Venture Capital Initiative. Available at: <https://ised-isde.canada.ca/site/women-entrepreneurship-strategy/en/wes-inclusive-women-venture-capital-initiative>
26. Women Entrepreneurship Loan Fund. Available at: <https://ised-isde.canada.ca/site/women-entrepreneurship-strategy/en/women-entrepreneurship-loan-fund>
27. WES Ecosystem Fund. Available at: <https://ised-isde.canada.ca/site/wes-ecosystem-fund/en>
28. Women Entrepreneurship Knowledge Hub. Available at: <https://ised-isde.canada.ca/site/women-entrepreneurship-strategy/en/women-entrepreneurship-knowledge-hub>
29. Statistics Canada. (2023). Private sector business counts by majority ownership, fourth quarter of 2023. DOI: <https://doi.org/10.25318/3310072301-eng14>
30. Statistics Canada. (2023). Private sector business counts by majority ownership, first quarter of 2023. Available at: <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=3310063301>

Babych Igor

PhD in Chemistry, Independent Researcher

Todorov Pavlo

Cherkasy State Technological University

APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF WOMENS ENTREPRENEURSHIP: FOREIGN EXPERIENCE

Summary

The article discusses the problems of development of women's entrepreneurship in the world, in Europe and in Canada. It is found that the entrepreneurial activity of women, although increasing in recent years, is still lower than that of men due to the existence of a number of problems, such as: gender stereotypes, unequal access to financial resources, legislative and regulatory obstacles, and others. Governments recognize that the involvement of women in entrepreneurship can bring significant benefits to the economy, and this prompts the development of appropriate public policies and support programs. The European Union has formed a strong regulatory framework in the field of women's economic independence and the development of women's entrepreneurship, introduced a number of tools and initiatives aimed at supporting women entrepreneurs. A number of initiatives are underway in the UK to promote greater transparency in funding distribution, launch new investment vehicles, encourage institutional and private investors, create new banking products, improve access to professional expertise, and expand opportunities for mentoring, entrepreneurial education and awareness. In particular, the Investing in Women Code has been developed, which is a commitment to support the development of women's entrepreneurship in the country by improving the access of women entrepreneurs to the financial services market; The Invest in Women Hub was created for the purpose of information support. Canada has developed and implemented the Women Entrepreneurship Strategy, which aims to develop such areas as helping businesses grow through mentoring and skills development; expanding access to capital; improving access to federal business innovation programs; expanding access to data and knowledge. It is found that the implementation of state policies in the field of women's entrepreneurship leads to positive results and reduction of gender inequality in the economic, social and educational spheres.

Keywords: gender equality, woman entrepreneur, small and medium-sized businesses, entrepreneurship, self-employment.